



NOVADI ZAĻO

Sosnovska latvānis uzskatāms par bīstamāko invazīvo sugu Latvijā, un gadu gaitā tā izplatība strauji pieaugusi, lielākoties nekoptās zemes platībās un grāvjos. Lielu uzmanību latvāņa izpētei un apkaršanas pasākumiem pievērš Valsts augu aizsardzības dienesta (VAAD) speciālisti, atsaucoties uz negatīvo ietekmi uz cilvēku veselību un valsts ekonomiku. Valsti uzmērīt ar latvāni invadētā teritorija sasniegusi jau 10 946 ha platību un ar piecdesmito gadu sākumā ievesto perspektīvo lopbarības augu nu jācīnās visiem iespējamieim līdzekļiem.

Nenogurstoši mēģina apturēt

VAAD speciālisti skaidro, ka latvānu ierobežošanas pasākumi jāveic regulāri, jāapbrunojas ar lielu pacietību un jāievēro normatīvajos aktos noteiktās prasības. Izsmejoša informācija par dažādām šo augu apkaršanas metodēm atrodama dienes tā mājaslapā. Izmantot var mehāniskos, bioloģiskos un ķīmiskos ierobežošanas paņēmienus. Atkarībā no iespējām tos var kombinēt vai arī lietot atsevišķi.

Mehāniskā apkaršana ie- tver ziedkopas vai čemura ar zaļajām sēklām nogriešanu, galvenās ziedkopas izduršanu ar lāpstu, teritorijas noklāšanu ar gaismas necaurlaidīgu plēvi vai mulču, arī nopļaušanu, tāpat augsnēs apstrādi. Tieši pēdējo speciālisti atzīst par vienu no efektīvākajiem paņēmieniem. Izmantojot lieljaudas tehniku, augsnēs apstrāde darbojas kompleksi – nogriež un sasmalcina ilgi augušo latvānu saknes, iestrādā latvāni augsnē, kā arī regulāri iznīcina jaunos latvāna dīgstus.

Ķīmisko ierobežošanu var veikt, izmantojot Latvijas Republikas augu aizsardzības līdzekļu reģistrā iekļautos herbicīdus, bet bioloģisko – ar nogāšanu vai ierobežošanu ar zaļmēslojumu vai citiem augiem. Tomēr visefektīvākās ir bioloģisko, mehānisko un ķīmisko metožu un paņēmienu kombinācijas, kas papildina cita citu un nav atdalāmas vai lietojamas atsevišķi.

VAAD Augu karantīnas de- partamenta vecākā inspektore Astra Garkāje norāda, ka rezultāti cīņā ar latvāniem atkarīgi no mums pašiem un sev vēlamās dzīves kvalitātes nodrošinā- sanas. "Vietās, kur tiek veikti ierobežošanas pasākumi, rezultāti jau ir redzami. Turpretī novārtā atstātājās teritorijās latvānis iet savā uzvaras gājienā. Bez cilvēka iejaukšanās bīstamais augs aizvien turpinās izplesties," apgalvo speciāliste.

Zemes īpašnieka atbildība

No latvāna kaitīgās ietekmes visvairāk cieš privātīpašnieki, kuru teritorijā iemitinājies nelīgtais viesis. Zemes īpašiekam jāuzņemas atbildība par sev pie-

SKAITLI

Latvānu izplatība Latvijā

- Latgalē 2491,71 ha,
- Vidzemē 4786,68 ha,
- Zemgalē 953,92 ha,
- Kurzemē 945,40 ha,
- Rīgas reģionā 1768,34 ha.

Avots: No 2006. līdz 2021. gada rudenim veiktie mērījumi

derošo platību, kā arī nedrīkst pieļaut auga turpmāku izplatīšanos.

Situācija tiek kontrolēta atbilstoši Ministru kabineta 2008. gada 14. jūlijā noteikumiem Nr. 559 "Invazīvās augu sugas – Sosnovska latvāna – izplatības ierobežošanas noteikumi". Tie paredz, ka gadījumā, ja personai piederošajā zemes vienībā ir konstatēts latvānis ar izveidojušos ziedkopu, tiek uzskaitīts, ka tā izplatības ierobežošanas pasākumi nav veikti. Savukārt "Augu aizsardzības likumā" noteikts, ka par latvānu izplatības ierobežošanas pasākumu neīstenošanu ir paredzēta administratīvā atbildība. Un atbildīgs par latvānu izplatības ierobežošanas pasākumu īstenošanu ir zemes īpašnieks vai valdītājs.

Kā ar šo likuma normu ievērošanu veicas ikdienā? Limbažu novada Pašvaldības policijas priekšnieks Raivis Galītis pastāsta: "Gadījumos, kad konstatējam pārkāpumu, īpašiekam tiek sagatavots un nosūtīts paziņojums, dodot laiku ierobežot latvānu izplatību. Līdz augusta sākumam bija nosūtīti 14 paziņojumi, informējot, ka netiek veikti latvānu izplatības ierobežošanas pasākumi personai piederošajā īpašumā." Viņš aicina iedzīvotājus ziņot par teritorijām, kas invādētas ar latvāni. Limbažu novādā ir vietas, kur situācija ir uzlabojusies, jo lauki tiek regulāri apstrādāti. Grūtāk iet tiem, kuru zeme atrodas ūdens tuvumā un nav iespējams izmantot ķīmisko auga apkaršanas metodi. R. Galītis norāda, ka atbildība jāuzņemas ne tikai par savu īpašumu, bet arī to, lai indīgais augs neizplatās un nepārņem kaimiņos esošās teritorijas.

Ar šādu blakus esošā zemes īpašnieka bezatbildību saskāries Sandis Birkenbergs, kura ģimenes īpašums atrodas Limbažu

NEUZVARAMAIS Sosnovska latvānis



Latvānu ziedi sakārtoti čemurā, kura diametrs var būt pat 50 centimetri.



Veicot latvānu ķīmisko ierobežošanu, jāievēro drošības pasākumi – jāizmanto ūdensnecaurlaidīgs aizsargtērps, aizsargcīmdi, zābaki, sejas aizsargmaska vai aizsargbrilles. Līdzi jābūt ūdens traukam, un pēc ierobežošanas veikšanas ar ūdeni jānoskalo darba aizsardzības līdzekļi un darbarīki.

novadā netālu no Vitrupes. "Zemīnopirkām pirms pieciem gadiem, latvāni parādījās pēc kāda laika. Visticamāk, ka indīgais augs mūsu teritorijā nonāca no blakus esošā zemes gabala, kur latvānu augšana netika ierobežota. Kopējā zemes platība mums ir 15 ha, "svežzemnieki" aizņem ne-pilnu hektāru," stāsta īpašnieks. Cīņa ar indīgajiem augiem turpinoties jau vairākus gadus. Pavarāt izmanto apsmidzināšanu, bet vasaras otrajā pusē, tīklīdz parādās ziedkopas, cenšas tās iznīcināt. Blakus īpašumam atrodas upe un, izmantojot smidzinātājus, jāskatās, lai netiku nodarīts jaunums dabai. S. Birkenbergs norāda, ka šo indīgo augu sakņu sistēma ir diezgan spēcīga, tādēļ cīņa ar tiem, visticamāk,

UZZINAI

Sosnovska latvānis (*Heracleum sosnowskyi Manden*)

- Latvijā ievests no Kaukāza republikām.
- Daudzgadīgs monokarps aug, kas uzzied, nogatavina sēklas un aiziet bojā.
- Labvēlīgos laikapstākļos var ziedēt no jūnija līdz augustam.
- Garais vegetācijas periods un sēklu daudzums nodrošina sekmīgu vairošanos.
- Augsnē atrodamo sēklu skaits uz 1 m² var sasniegt 12 000.
- Sēklu dīgtspēja saglabājas 3–6 gadus.
- Augs ziemā bez sniega spēj izturēt -25°C, bet zem sniega segas pat -45°C.

turpināsies vēl vairākus gadus.

"Sākumā īsti nesapratām, kā rīkoties, jo interneta informācija ir pieejama, bet skaidras norādes, ko un kā darīt, tomēr grūti atrast. Mūspusē situāciju kontrolē Pašvaldības policija, kas latvānu ziedēšanas laikā veic apsekošanas un pārbaudes. Ir gadījies, ka laikus nepaspējām reaģēt un saņemām brīdinājumu. Jācer, ka tuvāko gadu laikā, veicot visus ierobežošanas pasākumus, no indīgā auga izdosies atbrīvoties," par situāciju pastāstīja S. Birkenbergs.

Joprojām jābrīdina par bīstamību

A. Garkāje pastāsta, ka die-nests diezgan daudz strādā, lai cilvēki augu ne tikai atpazītu, bet būtu informēti par tā bīstamību. "Šogad sarīkojām pirmo tiešsaistes semināru sociālajā vietnē Facebook. Regulāri sadarbojāmies ar pašvaldībām, tāpat ie-saistīmies dažādu izglītojošu pasākumu organizēšanā. Starp-tautiskā augu veselības gada laikā viens no tādiem bija velobrauciens ar invazīvo sugu, tai skaitā latvānu, iepazīšanu. Cenšamies, lai informācija būtu pieejama iespējami plašākai sabiedrības daļai," informē spe-ciāliste.

Viņa uzsver, ka arī ēji iespā-dīgais un ziediem bagātās latvā-nis apdraud ne tikai citus augus,

bet var radīt nopietnas veselības problēmas. Auga šūnsulai saska-roties ar ādu, ultravioleto staru ieteikmē veidojas apdegumi. Tos rada aktīvās vielas furokumarīni, kas sarauj olbaltumvielu DNS un iznīcina šūnas. Audu bojājumi atgādina apdegumus, kas sāku-mā var palikt nepamanāmi un parādīties tikai pēc vairākām stundām.

Saskare ar latvānu šūnsulu var būt gan tieša, gan netieša – caur apgērbu, bet karstā un sau-lainā laikā arī ar tvaikiem. Īpa-ši jāuzmanās cilvēkiem, kuri ir alerģiski vai jutīgi, jo sliktu pa-sajūtu un veselības traucējumus mēdz izraisīt arī latvāna specifiskā smarža.

Kā rīkoties, ja saskare ar indīgo auga šūnsulu tomēr noti-kusi? Lai attīrītu ādu no latvāna sulas, speciālisti iesaka skarto vietu mazgāt ar ūdeni un zie-pēm aptuveni 15 minūtes. Tāpat jāņem vērā, ka pēc saskārsmes ar augu no saules stariem jāiz-vairās līdz pat trim diennaktīm. Gadījumos, kad parādījušās čū-las un apdegumi ir lieli, nepieciešams vērsties pie ārsta.



Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda atbalstu.
Par publikāciju saturu atbild SIA "Kurzemes Vārds" un reģionālās izdevniecības.